

İKAM WORKING PAPER

TOPLUMUN FAİZLİ KREDİYE DAİR DEĞİŞEN ALGISI
HAKKINDA BİR MÜLAKAT ÇALIŞMASI

*AN INTERVIEW STUDY ABOUT PERCEPTION CHANGING
RESPECTING INTEREST LOAN OF SOCIETY*

Mustafa Ceylan

İKAM WORKING PAPER

İLKE Vakfı tarafından 2016 yılında kurulan İslam İktisadı Araştırma Merkezi (İKAM), yeni bir iktisadi anlayışın ve uygulama zemininin oluşumuna katkı yapmayı amaçlamaktadır. İslam iktisadını teorik ve uygulamalı olarak ele alan eğitim, araştırma, yayın ve etkinlikler gerçekleştiren İKAM, bu faaliyetlerinin çıktılarıyla araştırmacıları, iş dünyasını ve politika yapıcıları bilgi birikimi açısından beslemeyi hedeflemektedir. İKAM, “İslam iktisadı” düşüncesinin külli bir şekilde inşası için yetkin fikir ve teorilerin üretilmesini teşvik etmeyi ve yeni çalışmalara zemin teşkil etmeyi hedeflemektedir.

Research Center for Islamic Economics (IKAM) was established in December 2016 with the purpose of providing a resource rich environment to academia for research in Islamic Economics. IKAM aims to produce competent ideas and theories in order to build Islamic Economic Thought in a holistic manner.

TOPLUMUN FAİZLİ KREDİYE DAİR DEĞİŞEN ALGISI HAKKINDA BİR MÜLAKAT ÇALIŞMASI

MUSTAFA CEYLAN

İstanbul Medeniyet Üniversitesi İktisat Tezli Yüksek Lisans

ceylanmuustafa@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-1122-8548

DOI: <http://dx.doi.org/10.26414/ikm004>

ÖZET

Faiz, en bilinen tabiri ile kiralanan paranın kira bedeli anlamındadır. İslam iktisadı, Bakara Suresi'nin 275. ayeti kerimesinde de bildirildiği üzere ticaretin helal, faizin (ribâ) haram kılınması düsturu ile hareket etmektedir. Bu çalışmanın amacı, yukarıda bahsedilen faizin haramlığı düsturu da temel alınarak, günümüz kapitalist sisteminde kilit rol oynayan faizin, bireylerin bakış açılarında nasıl bir yer edindiğini araştırmak için yapılmıştır. İslam iktisadının ilkelerini yerine getirmeye çalışarak oluşturulan kurumların, toplum tarafından nasıl değerlendirildiği de öğrenilmiş olunacaktır. Çalışma boyunca nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmada veri toplamak için mülakat yöntemi tercih edilmiştir. Mülakata katılan kişi sayısı 23 kişi olarak belirlenmiştir. Temel bulgulara göre, mülakatlara katılan bireylerin çoğu çevreden borç istemeden bankalara gitmektedir. Toplumsal ilişkilerin, maddi konularda yeterince kapsayıcı olmadığı göze çarpmaktadır. Bununla birlikte bireyler kendi yuvalarını kurmak için yuvadan ayrıldıkları zaman kendi ailelerine karşı “el(yabancı)” sta-tüsüne geçmektedirler. Araştırmamız için gö-rüş-tüğümüz bireylerden, ihtiyacı olan maddi miktarı bulmanın yollarından biri olan alternatif kurumları bilen birey sayısının az olduğu tespit edilmiştir. Tekrar faizli kredi çekmeyi düşünen bireylerin bu kararlarındaki en önemli etken “hayallerini er-telememek üzerine kurulu bir dünya görüşüne” sahip olmalarıdır.

Anahtar Kelimeler

İslam İktisadı, Riba, Faiz, Alternatif Kuruluşlar, Banka

AN INTERVIEW STUDY ABOUT PERCEPTION CHANGING RESPECTING INTEREST LOAN OF SOCIETY

MUSTAFA CEYLAN

İstanbul Medeniyet Üniversitesi İktisat Tezli Yüksek Lisans

ceylanmuustafa@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-1122-8548

DOI: <http://dx.doi.org/10.26414/ikm004>

ABSTRACT

Interest means rental cost of leased money. Islamic economics acts with motto of making trade halal and interest(ribâ) forbidden, as stated in vesicle of 275 of al-baqarah. The purpose of this study was made to investigate the interest that plays key role in today's capitalism system, base on haram of interest mentioned above, and how it has place perspectives of individuals. It will be learned institutions, which are created by trying to fulfill principles of Islamic economic, are evaluated by the society. Qualitative research method was used throughout this study. Interview was preferred to collect data in qualitative research. The number of individuals participating in the interview was determined as twenty three. According to the main findings, the most of individuals participating in the interview apply bank without asking to borrow money from region. It draw the attention that social relations are not adequately inclusive in financial matters. However, they become "foreign" against their family when individuals leave their homes to establish their own homes. It was determined that the number of individuals knowing alternative institutions, which one of the way to find amount of financial they need, is low from the individuals we interviewed for our study. The main factor in these decisions of individuals who think to take interest loan again is that they have "to worldview based on not delaying their dreams"

Key Words

Islamic Economic, Riba, Interest, Alternative Institutions, Bank

GİRİŞ

İslam İktisadı, toplumun yararını gözeten bir ekonomik sistem vaat etmektedir. Bahsedilen yararı, iktisadi hayat içerisinde faizin olmamasına dayandırılmaktadır. Faiz, en bilinen tabiri ile kiralanan paranın kira bedeli anlamındadır. İslam iktisadı, Bakara Suresi'nin 275. ayeti kerimesinde de bildirildiği üzere ticaretin helal, faizin (ribâ) haram kılınması düsturu ile hareket etmektedir.

Bu çalışmanın amacı, yukarıda bahsedilen faizin haramlığı düsturu da temel alınarak, günümüz kapitalist sisteminde kilit rol oynayan faizin, bireylerin bakış açılarındaki nasıl bir yer edindiğini araştırmak için yapılmıştır. İslam iktisadının ilkelerini yerine getirmeye çalışılarak oluşturulan kurumların, toplum tarafından nasıl değerlendirildiği de öğrenilmiş olunacaktır.

Çalışma boyunca nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, sosyal bilimlerde alanında ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Nitel araştırma yöntemi, araştırma konusunun kapsamlı incelenmesine olanak sağlamaktadır. Nitel araştırmada veri toplamak için mülakat yöntemi tercih edilmiştir. Mülakat, katılımcının cevabına göre standart sorulara ek soru oluşturma esnekliğini sağlayan veri toplama yöntemidir. Faizli kredi çekmiş bireylerin mülakat yolu ile değerlendirilmesi, toplumun faize dair bakış açılarını, hayatlarına olan etkilerini inceleme olanağı sunmaktadır. Mülakat, katılımcı ile araştırmacıyı bir araya getirdiği için samimi bir ortam oluşmaktadır. Katılımcıların benzer cevap vermeye başladığı anda araştırma “doyma noktasına” ulaşmaktadır. Bu araştırma için doyma noktasına yirmi üç katılımcı ile ulaşılmıştır. Bu sayede insanların faizli krediye bakışı ve hayatlarına olan etkileri öğrenilmiştir. Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplara bakılarak, standart sorulara ilaveten ek soru oluşturulmuştur. Bu sayede mülakat yönteminin esnekliğinden faydalanılmıştır.

Temel bulgulara göre, mülakatlara katılan bireylerin çoğu çevreden borç istemeden bankalara gitmektedir. Toplumsal ilişkilerin, maddi konularda yeterince kapsayıcı olmadığı göze çarpmaktadır. Bu durumun temel gerekçesi, bireylerin birbirlerine olan güveninin azalmasıdır. Alacaklı taraf borç olarak verdiği paranın geri gelmeyeceğini düşünmektedir. Bundan mütevellit alacaklının borç para vermeme eğilimi artmıştır. Borçlu birey ise artık birilerine “bağlı olma”, onlara karşı “boyun bükme” eylemlerini gerçekleştirmek istememektedir. Bununla birlikte bireyler kendi yuvalarını kurmak için yuvadan ayrıldıkları zaman kendi ailelerine karşı “el(yabancı)” statüsüne geçmektedirler. Diğer bir perspektiften bakarsak, orta kesim bireylerin kendinde bulamadığı para miktarını etrafında bulunan ve kendi ile benzer maddi duruma sahip bireylerden bulması da güç bir durumdur.

Araştırmamız için görüştüğümüz bireylerden, ihtiyacı olan maddi miktarı bulmanın yollarından biri olan alternatif kurumları bilen birey sayısının dokuz kişi olması, toplumda bu alternatiflerin ne kadar az bulunduğunu da gözler önüne sermektedir. Mülakat yapılanların içerisinde alternatif kurumları bilen ve bunlara başvuru yapan birey sayısının üç olması, bu alanda yapılan çalışmaların toplum bazında inandırıcı ol(a)madıklarını göstermektedir. Bunun nedenlerinden birincisi, “kâr oranı” ile faizin farklı isimlerle aynı muhtevayı barındırdıklarının düşünülmesidir. Faizli krediyi, tekrar çekmeme düşüncesine sahip on üç bireyden on tanesi, bu kararın İslami hassasiyetten ötürü olduğunu vurgulamaktadır. Bu oran da genele

bakıldığında azınlık olarak kalmaktadır. Tekrar faizli kredi çekmeyi düşünen on bireyin bu kararında en önemli etken “hayallerini ertelememek üzerine kurulu bir dünya görüşüne” sahip olmalarıdır.

Araştırmamızın, İslam iktisadının kırmızı çizgisi olan faiz konusunun gerekliliklerini yerine getiren kurumların, toplum tarafından ne derecede karşılığının olduğunu da göstermesi beklenmektedir. Dolayısıyla bu araştırma ile beraber İslam iktisadındaki faiz hassasiyetini sağlamaya çalışan kurumların eksik yönleri de gözler önüne serilmiş olacaktır. Bu alana dair çalışmaların sürdürülebilmesi ve topluma faydasının devamlılığı için, eksik kısımların tanımlanması ve bu eksikliklerin giderilmesi için çaba gösterilmesi temennimizdir.

Araştırmanın anlaşılması ve doğru ifade edilmesi açısından ilk bölümde araştırmanın yöntemi açıklanacaktır. Son kısımda araştırmadan elde edilen bulgulara yer verilip bunlar üzerinden analiz yapılacaktır. Fakat her şeyden önce, ilgili literatüre değinen bir arka plan bilgisi paylaşılacaktır.

ARKAPLAN

Araştırmanın arka planına yönelik literatür taramasında elde edilen temel sonuç “faiz” ile “riba” kelimelerinin aynı anlama gelmediğidir. Ribâ daha çok artma, fazlalaşma anlamlarına gelirken faiz bunun ekonomideki karşılığı olarak kullanılmaktadır.¹ Ribâ ayrıca bu yanlış anlamının devamı olarak yüksek faiz oranı olarak da anlaşılmaktadır. Toplum içerisinde yüksek faiz, tefeciler ile özdeşleştirilmiştir. Sonuç olarak ribâ denince tefeciler de akla gelmektedir.² Ribânın farklı türleri olması bu yanlış anlaşılmaya yol açmaktadır. Bunlardan, yukarıdaki tanımlamayı içine alan ribâ türü “Kredi Ribâsı (Ribe’n nesie)” olarak bilinmektedir.³ İslam öncesi ribâ olarak da bilinen bu faiz, tüm mezhepler tarafından yasaklanmıştır.⁴ Tüm mezheplerin yasaklamasının gerekçelerini Senhuri üç maddede özetlemiştir: Bireylerin biriktirme kültürünü yok ettiğini, yasakla birlikte para spekülasyonunu engelleyerek paranın mala dönüşmemesinin sağlandığını ve insanların haksızlıktan ve sömürüden korunduğunu dile getirmektedir.⁵ Bunlardan ilgi, bizim çalışmamızla da yakından ilgilidir. Ayrıca, bu gerekçelerin temelinde adalet kavramı dikkat çekmektedir. Kaynakların eşit bir şekilde dağıtılmasına karşılık faizin sistemden kaldırılması gerekir. Bu kaynaklar, içinde ihtiyacı barındırmak ile birlikte eşit dağıtılamadığı sürece savurganlığa da sebep olmaktadır. İslam iktisadı savurganlığı yasaklarken bunun zıttı olan tasarrufu desteklemektedir. Tasarrufun kapitalizmde ve İslam iktisadında olduğu gibi ilerde yatırıma dönüşmesi beklenir. Böylelikle yeni istihdam alanları açılırken aynı zamanda ekonomik istikrar da devam edecektir.⁶

- 1 Gamal, M. A.(2006). Ribâ Yasağındaki İktisadi Hikmeti Anlamaya Dair Bir Çaba. Abdulkader Thomas(Ed.),Ribâyı Anlamak: İslam İktisadında Faiz(s.191). Zeynep Hafsa Orhan(Çev.).İstanbul: İktisat
- 2 Gamal, M. A.(2006). Ribâ Yasağındaki İktisadi Hikmeti Anlamaya Dair Bir Çaba. Abdulkader Thomas(Ed.),Ribâyı Anlamak: İslam İktisadında Faiz(s.188). Zeynep Hafsa Orhan(Çev.). İstanbul: İktisat
- 3 Zuhayli, W.(2006). Ribânın Fikhî Manası. Abdulkader Thomas(Ed.),Ribâyı Anlamak: İslam İktisadında Faiz(s.47). Zeynep Hafsa Orhan(Çev.). İstanbul: İktisat
- 4 Zuhayli, W.(2006). Ribânın Fikhî Manası. Abdulkader Thomas(Ed.),Ribâyı Anlamak: İslam İktisadında Faiz(s.77-78). Zeynep Hafsa Orhan(Çev.). İstanbul: İktisat
- 5 Khalil, E. H. ve Thomas, A.(2006). Ribâ Hakkında Mısır’daki Modern Tartışma. Abdulkader Thomas(Ed.),Ribâyı Anlamak: İslam İktisadında Faiz(s.124). Zeynep Hafsa Orhan(Çev.). İstanbul: İktisat
- 6 Chapra, M. U.(2006).İslam Faizi Neden Yasaklamıştır?. Abdulkader Thomas(Ed.),Ribâyı Anlamak: İslam İktisadında Faiz(s.160-180). Zeynep Hafsa Orhan(Çev.). İstanbul: İktisat

İslam İktisadı, bireylerin toplum ile ilişkilerine önem vermektedir. Ayrıca kardeşlik hukuku ile ekonomide temel oluşturmaktadır. İslam İktisadı “Karz-ı Hasen” kurumlarıyla, bireylerin ihtiyacı hâsıl olduğu zaman bu ihtiyacı gidermektedir.⁷ Bunun güzel bir örneği olarak Pakistan’daki Akhuwat gösterilebilir. Bu kurumun Pakistan’daki yoksulluğun azaltılmasına olumlu etkisi olmuştur. Kuruma başvuruların artmasından dolayı artık fon yetmemeye başlamıştır.⁸

Karzı Hasen kurumlarına alternatif kuruluşlar olarak Türkiye’de katılım bankaları örnek gösterilebilir. Katılım bankaları, İslami kesimin elindeki fonu kullanabilmek açısından İslami kurallara riayet ederek kurulmuş kurumlardır. Hem karz-ı hasene dayalı kurumlar, hem de dünyadaki ismiyle İslami bankalar, Türkiye’deki ismiyle katılım bankaları, krediye alternatif sunabilecek kurumlardandır. Biz de bu çalışmamızda, mülakata katılan kişilere, alternatif kurumlar olarak bunların varlığını bilip bilmediklerinin, biliyorlarsa kullanıp kullanmadıklarını da sorduk.

Bununla birlikte, katılım bankalarına dair görüşlerin farklılık arz ettiği görülmektedir. Çağdaş murabaha (taksitli-karlı satış) uygulandığındaki görüş farklılıkları genel olarak “bir akitte iki akit” , “ malik olunmayan malın satımı”, kabzedilmeyen malın satımı” olarak sıralanabilir.⁹ Alternatif kurumların değerlendirmesi ile beraber bunun piyasadaki yerinin de incelenmesi gerekir. Katılım bankacılığı ile mevduat bankacılığı müşteri memnuniyeti karşılaştırıldığı zaman mevduat bankacılığının önde olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak bankanın kendi araçlarını etkili kullanması gösterilebilir. Katılım bankacılığı piyasa ağının dar olması, müşteriye ulaşmada güçlük çekmesine neden olmaktadır.¹⁰ Söz konusu sebepler, mülakatta da aydınlanacaktır.

Tüm bu gelişmeler ile birlikte İslam İktisadın vaat ettiği sistemin getirilmesi için yapılması gereken uygulamalar sıralandığında ilk olarak bireylerin bu konu hakkında bilgilendirmeleri gelmektedir. Diğer bir uygulama olarak, bu konunun sadece dini bir ritüel olmaktan ziyade ribanın hukuki, sosyal, ekonomik olarak nasıl zarar verdiğinin gözler önüne serilmesi gösterilebilir.¹¹

Bizim konumuzla da benzerlik taşıyan çalışmalara bakacak olursak, bireylerin faizli kredilere dair bakışının öğrenilmesi amacıyla iki çalışma yapılmıştır. Sakarya ilinde bulunan Diyanet personelleri ile anket yapılmıştır. Bu ankete göre kredi kartındaki gecikmenin faiz olduğu katılımcılar tarafından bilinmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, katılımcıların yarısının kâr payı ile faizi aynı görmesidir. Bununla birlikte katılım bankaları “İslam’ın öngördüğü bir modeldir” hipotezine katılımcıların yarısı olumsuz veya yansız bir cevap vermiştir. Sonuç olarak, katılım bankalarının bu konuya dair bir bilgilendirme yapması

7 Erdem, E.(2018).Kur’an’da Ribâ(Faiz) Ayetlerinin Kademeli Nüzulü ve Üslûbu: İslam’ın Ticaret, İnfak ve Finans Sistemi Üzerinden Bir İnceleme. Zenep Hafsa Orhan, Taha Eğri(Ed.), İslam İktisadı Perspektifinden Faiz(s.34). İstanbul: İktisat

8 Qureshi, M. A.(2018).İki Bağlam, İki Model, İki Ürün: Daha İyi Bir Dünya İçin Faizsiz Çözümler. Zenep Hafsa Orhan, Taha Eğri(Ed.), İslam İktisadı Perspektifinden Faiz(s.152-154). İstanbul: İktisat

9 Günay, H.M.(2018).Faizsiz Finans Yöntemlerinden Murâbananın Faizle İlişkisi. Zenep Hafsa Orhan, Taha Eğri(Ed.), İslam İktisadı Perspektifinden Faiz(s.234-235). İstanbul: İktisat

10 Bülbül, S.(2017). *Türk Bankacılık Sektöründe Müşteri Memnuniyetinin Katılım ve Mevduat Bankalarına Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, yayınlanmış yüksek lisans tezi, Gebze Teknik Üniversitesi, Kocaeli

11 Anjum, M.I.(2018).Rakip Ekonomik Sistemlerin Faiz Teorilere Yönelik İslamî Bir Eleştirisi. Zeynep Hafsa Orhan, Taha Eğri(Ed.), İslam İktisadı Perspektifinden Faiz(s.144-145). İstanbul: İktisat

gerekmektedir.¹² İkinci çalışma, Sakarya'daki kurumsal din eğitimi almış bireylerin banka kredilerine dair bakış açılarını ölçen ankettir. Bu ankette “Katılım Bankası bile olsa kredi kullanmam” hipotezine katılımcıların dörtte biri katılmıştır. “Zor durumda olsa bile banka kredisi kullanmamalıdır” hipotezini, katılımcıların yarısı onaylamamıştır. İfadenin “zor durum” ile başlaması bireylerin cevabını etkilemiştir.¹³ Biz ise bu çalışmamızda, doğrudan faizli kredi tecrübelerine odaklanıp, bunların tercih sebeplerini inceleyeceğiz. Bu aynı zamanda, katılım bankaları gibi alternatiflerinin neden tercih edilmediğine dair de ipucu verecektir. Ayrıca, faize bakış da aydınlatılacaktır.

YÖNTEM

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Bu kısımda, araştırmanın deseni, veri toplama yöntemi ve araçları, araştırmanın örnekleme hakkında bilgi verilecektir. Sonrasında ise mülakatlarda kazanılan bilgiler betimlenecektir.

III.1 Araştırma Deseni

Nitel araştırma, veri toplama yöntemlerinden görüşme, gözlem gibilerini kullanarak olayların veya olguların geniş bir çerçevede anlaşılmasına olanak sağlayan araştırma türü olarak ifade edilmektedir.¹⁴ Nitel araştırma, olayları ve sorunları idrak etmek, konu üzerinde derinlemesine inceleme yapmak amacıyla uygulanır.¹⁵ Creswell'e göre bir olayı veya olguyu farklı bakış açıları ile el almak iyi bir nitel araştırma oluşturmanın unsurlarındandır.¹⁶ Araştırılan olguya dair veri toplamak için doğrudan bireyler ile konuşarak, bireylerin davranışlarına bakarak bilgi toplanması nitel araştırmanın temel özelliklerindendir.

Araştırmanın konusunu oluşturan faizli krediler hakkında detaylı bir keşif yapmak için faizli kredi çekmiş kişilerin görüşlerini almak gerekmektedir. Bu sebeple, çalışmada bu kişilerden faizli krediler hakkında detaylı bir şekilde bilgi almak ve farklı açılardan analize tabi tutmak amacıyla nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir.

Nitel araştırma deseni, araştırmanın yaklaşımını belirleyen ve çeşitli aşamalarının bu yaklaşım çerçevesinde tutarlı olmasında yol gösteren bir strateji olarak ifade edilebilir.¹⁷ Nitel araştırmalarda desen, bir strateji ile birlikte bir esneklik kazandırmaktadır. Araştırılan konunun veri toplamada güç olduğu veya durumun karmaşık olması gibi nedenlerle, nitel araştırmalarda duruma göre değişen bir araştırma süreci vardır.¹⁸ Nitel araştırmalarda en yaygın kullanılan desenler kültür analizi, fenomenoloji, kuram

12 Kızıltepe, K. , Yardımcıoğlu, F.(2018).Diyanet Personelinin Faiz Hassasiyeti Üzerine Bir Araştırma. Zeynep Hafsa Orhan, Taha Eğri(Ed.), İslam İktisadi Perspektifinden Faiz(s.323-325). İstanbul: İktisat

13 İnce, A. , Kılıçsal, S. , Erultunca, T. , Turan, A.H.(2018), *Kurumsal Din Eğitimi Almış Bireylerin Banka Kredisi Kullanma Eğilimleri (Sakarya İli Örneği)*, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. Sayı 3.Cilt 7.s.1790-1792.

14 Yıldırım, A. , Şimşek, H.(2016) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* Ankara: Seçkin. s.41

15 Creswell, J.W.(2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri-Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir(Çev.).Ankara: Siyasal Kitabevi. s47.

16 Creswell, J.W.(2017) *Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri*. Hasan Özcan(Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık. s 7.

17 Zeki, M. , Ilgar, S. *Nitel Bir Araştırma Deseni Olarak Gömülü Teori*

18 Yıldırım, A. , Şimşek, H. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*.

oluşturma (grounded theory), durum çalışması ve eylem araştırmasıdır.¹⁹ Katılımcıların olguya dair bakış açılarını, olguya dair yaşadıkları tecrübeyi sunabildikleri desene fenomenoloji denir.²⁰ Faizli krediler hakkında bilgi edinmek ve faizli krediler kullanmış kişilerin hayatlarına etkilerini keşfetmek amacıyla araştırmada nitel araştırmalarda kullanılan fenomenolojik yaklaşım tercih edilmiştir.

III.II Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Nitel araştırmalarda, veri toplama yöntemleri olarak mülakat, gözlem, doküman, sesli-görsel materyaller kullanılabilir.²¹ Bu uygulamalardan her birinin kendine uygun bir avantajı mevcuttur. Araştırılan konuya uygun verilerin toplanması elzemdir. Seçilecek yöntemin uygun verileri bulma kolaylığı sağlaması gerekir. Araştırmada bu kolaylığı sağlayacak yöntemin seçilmesi, araştırmanın verimini artıracak faktörler arasındadır.

Araştırmamızın amacını gerçekleştirmek için araştırmada veri toplama yöntemi olarak mülakat tercih edilmiştir. Mülakat, nitel araştırmalarda en çok tercih edilen veri toplama yöntemlerinden biridir. Veri toplama sürecinde mülakat yönteminin esnekliğinden faydalanarak soruların değiştirilebilmesi ile araştırmacının konuyu daha iyi kavramasında yardımcı olur.²² Mülakat yönteminin en baskın yanı esnekliği, yanıt oranının yüksekliği, ortam üzerindeki kontrol, anlık tepki, veri kaynağının teyit edilmesi ve derinlemesine bilgi olarak zikredilebilir.²³ Mülakat yönteminin baskın yanı olmasıyla birlikte dezavantajları da bulunmaktadır. Bu yöntemin dezavantajlarını, maliyetli oluşu, zaman ayırma güçlüğü, olası yanlılık, kayıtlı veya yazılı bilgileri kullanamama ve bireylere ulaşma güçlüğü oluşturmaktadır.²⁴

Mülakatlar tek kişi ile yapılırken odak gruplar ile de yapılabilir. Bire bir mülakatlarda katılımcı ile araştırmacı arasında bir bağ oluşma olasılığı vardır. Böylelikle katılımcı kişisel bakış açılarını yansıtmakta zorlanmayacaktır. Araştırmacıyı zorlayan kısım, mülakat yapmayı kabul eden katılımcıya ulaşma zorluğudur.²⁵ Genelde altı kişilik ekiplerin oluşturduğu gruplar odak gruplar olarak tanımlanır. Bu gruplarda, katılımcı sayısı mülakat konusunun gelişmesine katkı sağlayabilir ve bireyleri teşvik edebilir.

Mülakatlar, kullanılan teknik tiplerine ve görüşülen (katılımcı) sayısına göre ikiye ayrılabilir.²⁶ Teknik tiplerine göre mülakatlar bu araştırmanın veri toplama yöntemidir. Araştırmada, yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinden faydalanılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat, katılımcının verdiği cevaplar doğrultusunda soruları değiştirme esnekliği sağlamaktadır. Katılımcının konuya dair genel bir cevap verebilmesi için mülakattan önce standart sorular hazırlanmıştır.

19 Creswell, J.W. *Nitel Araştırma Yöntemleri-Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*; Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*.

20 Creswell, J.W. *Nitel Araştırma Yöntemleri-Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, 77.

21 Creswell, J.W. *Araştırma Deseni-Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*, 191-192.

22 Yıldırım, A. , Şimşek, H. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, 133.

23 Yıldırım, A. , Şimşek, H.(2018) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, 133-134.

24 Yıldırım, A. , Şimşek, H.(2016) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin. s.135-136

25 Creswell, J.W. *Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri*, 127.

26 Çevik, İnsan Kaynağı Seçme Sürecinde Mülakat ve Mülakat Hataları. 58

Mülakatlar katılımcıların belirledikleri bir zamanda ve mekânda gerçekleştirilmiştir. Mülakatlar katılımcılardan izin alınarak ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Mülakat esnasında çeşitli notlar da alınmıştır. Daha sonra kayıt edilen mülakatların dökümü yapılmış ve bunlar analiz edilmiştir.

III.III Araştırmanın Örnekleme

Araştırmacı, nitel bir araştırma yürütürken araştırdığı problemi ve sorularını idrak etmesini sağlayacak olan katılımcı kitlesini araştırmanın amacına uygun olarak belirlemektedir.²⁷ Nitel araştırmalarda en çok tercih edilen “amaçlı örneklem” yöntemi seçilerek araştırmanın örnekleme oluşturulmuştur. Bahsi geçen konu, olay veya olgu hakkında veri toplanmasının zor olduğu durumlarda bu bilginin toplanmasına olanak sağlar.²⁸ Araştırmanın katılımcı kitlesi faizli kredi çeken kitle olarak belirlenmiştir. Araştırmanın konusunun, olayının veya olgusunun gün yüzüne çıkması için araştırmanın konusu hakkında tecrübe sahibi olan bireylerin olması, konunun anlaşılmasında yardımcı olacaktır.²⁹

İlk aşamada, çalışma faizli krediler hakkında derinlemesine bilgi edinmeyi amaçladığı için mülakatlar, faizli kredi deneyimine sahip olan bireyler ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma verisinin çeşitliliği, olayın, konunun veya olgunun anlaşılması için kullanılan kaynaklar dikkate alınarak örneklem boyutu belirlenir.³⁰ Creswell, üç ile on katılımcı sayısının, fenomenoloji nitel deseni barındıran çalışmalar için yeterli olduğunu bildirmiştir.³¹ Araştırmaya katılan katılımcılardan çeşitli veriler alınamadığı, verilerin tekrara düşmesi ile oluşan bu konuma “doyma noktasına” denir.³² Bu duruma gelindiğinde bir araştırmada, örneklemin yeterli olduğu kanısına varılabilir. Bu araştırmanın doyma noktasına, yirmi üç birey ile ulaşılmıştır. Bireylerin faizli kredi çekme gerekçelerinin çeşitlilik arz etmemesi üzerine katılımcı sayısı yirmi üç birey ile sınırlandırılmıştır.

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

IV.I Betimleyici Bulgular

Araştırma boyunca yirmi üç birey ile mülakat yapılmıştır. Mülakata katılanların cinsiyet ve yaşa dair bilgileri Tablo 1’den, cinsiyete göre meslek dağılımları da Grafik 1’den takip edilebilir.

Tablo I: Cinsiyet Dağılımına Göre Faizli Kredi Çeken Bireylerin Yaş Aralıkları

Cinsiyet	0-25 Yaş	25-55 Yaş	55+ Yaş
Erkek	0	14	3
Kadın	2	3	1
Toplam	2	17	4

27 Creswell, J.W. *Araştırma Deseni-Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*, 189.

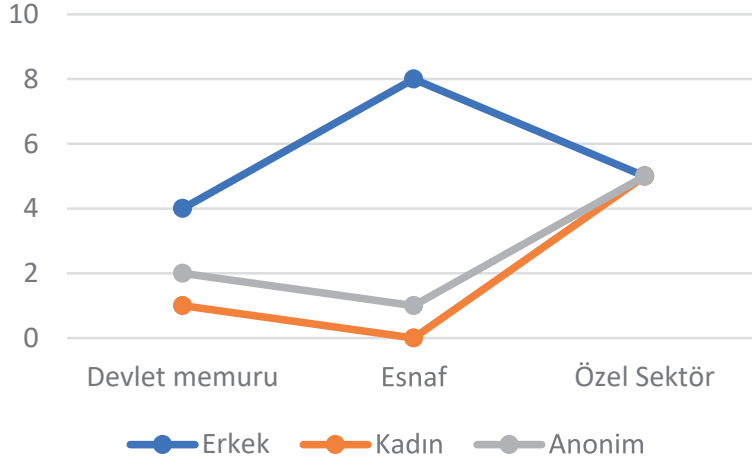
28 Neuman, W. L.(2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri*. Sedef Özge(Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi. s 323.

29 Creswell, J.W. *Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri*, 108.

30 Creswell, J.W. *Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri*, 109.

31 Creswell, J.W. *Araştırma Deseni-Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*, 189.

32 Creswell, J.W. *Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri*, 111.

Grafik I: Cinsiyet Dağılımına Göre Faizli Kredi Çeken Bireylerin Meslek Dağılımı

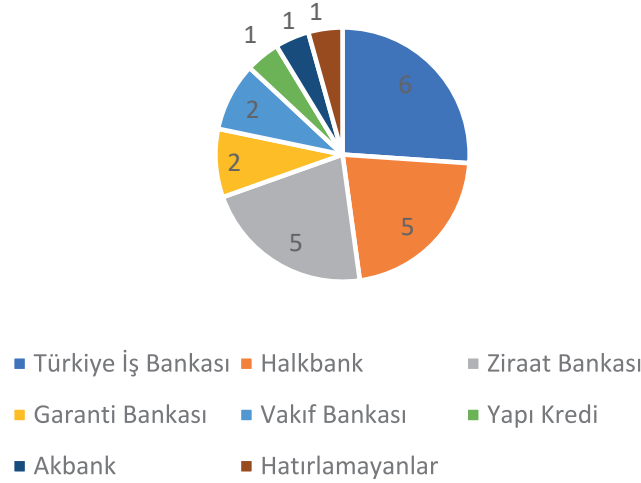
Bireylerin on beşi, mülakata katılırken bilgilerini paylaşmıştır. Bilgilerini paylaşmayan sekiz birey bulunmaktadır. Cinsiyet dağılımına göre bilgilerini paylaşmayan yedi erkek katılımcı vardır. Bu sayı kadın katılımcılarda bire düşmektedir. Mülakatlara katılan yirmi üç bireyin cinsiyet dağılımına bakıldığı zaman on yedi erkek katılımcıdan ve altı kadın katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları açısından ikisi yirmi beş yaş altındadır. Dört bireyin, elli beş yaş ve üstü olduğu gözlenmiştir. On yedi bireyin, yirmi beş ile elli beş yaş aralığında yer aldığı görülmektedir. Cinsiyet dağılımına göre erkek katılımcılardan yirmi beş yaş altı mevcut değildir. Erkek katılımcılardan üçü, elli beş yaş ve üstündedir. Geriye kalan erkek bireyler ise yirmi beş yaş ile elli beş yaş arasındadır. Kadın katılımcılardan ikisi yirmi beş yaş altındadır. Bir kadın katılımcının elli beş yaş ve üstü olduğu fark edilmiştir. Geriye kalan üç kadın katılımcı yirmi beş ile elli beş yaş arasındadır.

Faizli kredi çeken bireylerin meslek grupları; devlet memuru, esnaf, özelde çalışan olarak sınıflanmaktadır. Bunlar arasında devlet memuru olan beş birey yer almıştır. Meslek gruplarından en fazla katılım gösteren sınıf özel sektörde çalışan grup olmuştur. Esnaf gruplarında yer alan sekiz katılımcı mevcuttur. Devlet memuru olup da bilgilerini paylaşmayan iki birey vardır. Esnaf ile meşgul olup bilgilerini paylaşmayan bir birey mevcuttur. Özel sektörde bulunup bilgilerini paylaşmayan beş birey bulunmaktadır. Cinsiyet dağılımına göre erkek katılımcılardan dördü devlet memurudur, sekizi esnaftır. Kalan erkek katılımcının beşi de özel sektör çalışanı olarak şekillenmektedir. Kadın katılımcılarda bu oran şu şekilde sıralanmaktadır. Kadın katılımcılardan biri devlet memuru, beşi özel sektörde çalışan olarak tespit edilmiştir. Esnaf ile meşgul olan kadın katılımcı yoktur.

Faizli kredi çekme tarihleri incelendiğinde 2000-2005 tarihleri arasında faizli kredi çeken iki birey saptanmıştır. 2005-2015 tarihleri arasında faizli kredi çeken altı birey mevcuttur. 2015 ve sonrasındaki tarihlerde faizli kredi çeken on beş birey bulunmaktadır. Cinsiyet dağılımına göre erkek katılımcılardan 2000-2005 tarihleri arasındaki faizli kredi çeken iki birey vardır. 2005-2015 tarihleri arasında faizli kredi çeken beş erkek birey yer almıştır. 2015 ve sonrası tarihlerde faizli kredi çeken on erkek birey vardır. Kadın katılımcılarda

2000-2005 tarihleri arasındaki faizli kredi çeken birey bulunmamaktadır. 2005-2015 tarihleri arasında faizli kredi çeken bir kadın birey, 2015 ve sonrası tarihlerde faizli kredi çeken beş kadın birey bulunmaktadır. Bu da örneklem içerisinde son dönemlerde kredi çekiminin daha fazla olduğunu göstermektedir.

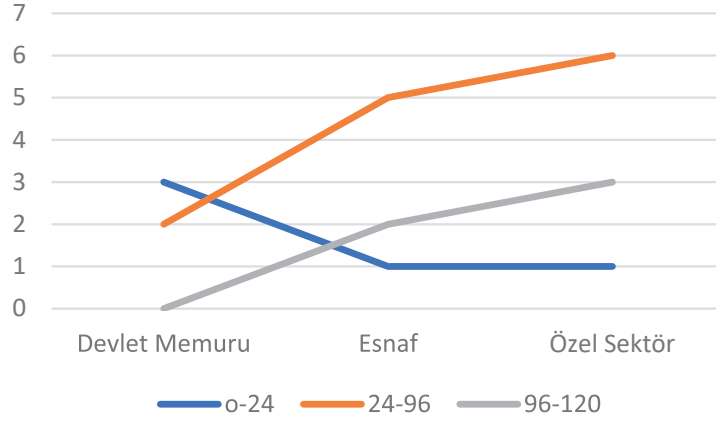
Bankaların tercih edilmesi sırası ile Grafik 2'den gözleneceği üzere, Türkiye İş Bankası, Ziraat Bankası, Halk Bankası, Garanti Bankası, Vakıfbank, Yapı Kredi Bankası, Akbank olarak şekillenmiştir. Bunun haricinde bir birey hangi bankadan faizli kredi kullandığını hatırlamamaktadır.

Grafik II: Faizli Kredi Çeken Bireylerde Bankaların Tercih Edilme Oranları

Kullanılan faizli kredilerin miktarı, on beş katılımcı için yüz bin TL'yi aşmadığı gözlenmiştir. Üç yüz bin TL ve üstü miktarı sağlayan faizli krediyi kullanan katılımcı bulunmamaktadır. Bu miktarlar arasında yer alan sekiz birey mevcuttur. Meslek gruplarına göre dağılımına bakıldığında zaman esnafı ile meşgul olan bireylerin dördü yüz bin TL altı para miktarında kredi kullanmıştır. Yüz bin TL ile üç yüz bin TL arasındaki kredi miktarını dört birey kullanmıştır. Devlet memuru olan beş katılımcı sadece yüz bin TL altında kredi miktarı kullanmıştır. Özel sektörde bulunan altı katılımcı yüz bin TL altı kredi miktarını kullanmıştır. Özel sektörde çalışan katılımcıların dördü yüz bin TL ile üç yüz bin TL arasındaki kredi miktarını kullanmıştır. Üç meslek grubunda da üç yüz bin TL ve üstü miktarı kullanan katılımcı bulunmamaktadır.

Faizli kredilerin vadesi yirmi dört ayı geçmeyen beş katılımcı bulunmaktadır. Yirmi dört ay ile doksan altı ay arasındaki vadeli faizli krediyi kullanan on üç katılımcı vardır. Doksan altı ay ile yüz yirmi ay arasındaki vadeli faizli kredi kullanan beş katılımcı bulunmaktadır. Meslek gruplarına göre esnaf ile meşgul olan katılımcıların yirmi dört ay vadeli faizli kredi kullanan bir birey mevcuttur. Yirmi dört ay vadeli ile doksan altı ay vadeli arasında faizli kredi kullanan beş tane esnaf işi ile meşgul olan birey yer almıştır. Mesleği esnaf olan katılımcılardan ikisi doksan altı ay ve üstü vadeli faizli kredi kullanmıştır. Devlet memuru katılımcılardan üçü, yirmi dört ay vadeli faizli kredi kullandığı gözlenmiştir. Devlet memurlarından ikisi de yirmi dört ay ile doksan altı ay arasındaki vadeli faizli kredi kullandığı görülmüştür. Özel sektör ile meşgul olan katılımcılardan biri, yirmi dört ay vadeli faizli kredi kullanmıştır. Bu sektöre mensup olan altı birey, yirmi dört ay ile doksan altı ay arasındaki vadeli faizli kredi kullandığını bildirmiştir. Böylece geriye kalan üç birey, doksan altı ay ve üstü vadeli faizli kredi kullandıkları görülmüştür.

Grafik III: Meslek Durumlarına Göre Katılımcıların Çektikleri Faizli Kredilerin Vadeleri

Faizli kredilerin geri ödeme miktarları yüz bin TL’de on beş birey yer almıştır. Kredi miktarının geri ödemesi yüz bin TL ile üç yüz bin TL arasında beş birey vardır. Geri ödenen kredi miktarı üç yüz bin TL ve üstü olan üç birey vardır. Bankaların tercih edilmesinde telaffuz edilen durumlar; faiz oranların düşük olması, maaşını aldığı bankayı tercih etmesi, başka seçeneğinin kalmaması olarak sıralanmaktadır.

Faizli kredi kullanma nedenlerinde ev almak için kullanan on birey gözlenmiştir. Araba almak için kullanan üç birey vardır. Katılımcılardan altısı iş için kullandığını söylemiştir. Bedelli askerlik, sünnet düğünü yapmak gibi diğer nedenlere sahip olan beş birey mevcuttur. Görüldüğü üzere ev ve araba, kredili borcun iki önemli sebebini teşkil etmektedir.

Bankaya gitmeden önce çevreden borç isteyen birey sayısı altı olmakla birlikte iki bireye olumlu dönüş yapılmıştır. Bankaya müracaattan önce başkasından borç istemeyen on yedi birey vardır. On dört birey, borç almak için bankalardan başka kurum bilmemektedir. Finans kurumları, katılım bankaları gibi alternatif kurumları bilen katılımcı sayısı dokuz olarak tespit edilmiştir. Bunlar içerisinde üç birey alternatif kurumlara başvuru yapmıştır.

Tablo II: Bankaların seçilme ve kredi çekme nedenleri ile toplumdan borç isteme eğilimi

Bankaların Seçilme Nedeni	Kredi Çekme Nedenleri	Toplumdan Borç İsteme
3 birey, maaşlarını bu bankalardan alması 10 birey, bankanın imkânlarını uygun olduğunu düşünmesi 10 bireyin bankalara karşı alternatif bir kurumun olmadığını düşünmeleri	10 bireyin ev almak istemesi 3 birey araba almak istemesi 6 birey iş durumunu gerekçe olarak göstermesi 5 birey yukarıdakiler haricinde diğer nedenleri göstermesi	6 kişi toplumdan borç istemiştir. 2 kişi olumlu dönüş almıştır 17 birey toplumdan borç istememiştir

Son olarak faizli krediyi tekrardan kullanmak isteyen birey sayısı on olarak görülmüştür. Tekrardan kullanmak istemeyen on üç birey mevcuttur. Tekrardan kullanmak istemeyen bireyler arasında on kişi İslami hassasiyetlerden dolayı kullanmak istememektedir.

IV.II Değerlendirme

Araştırmanın sonucu olarak, ismini anonim olarak paylaşmış olanların çoğu İslami hassasiyet sonucu faizli krediyi tekrardan kullanmak istemeyenlerdir. Kendilerini açığa vurmamak istemeyen kişiler anonim olarak mülakatlara katılmışlardır.

Faizli kredi çeken kadın sayısı azdır. Bunun sebebi, kadınların iş hayatındaki sayısının az olmasından kaynaklanıyor olabilir. Erkeklerin fazla olmasına dair diğer bir yorum olarak çiftlerin her ikisi de çalışsa bile Türkiye toplumunda baskın bir yapı olan ataerkil toplum yapısı gereği faizli krediye başvuru yapan taraf erkek olarak karşımıza çıkmıştır.

Faizli kredi çekenlerin ağırlıklı olarak otuz beş ve kırk beş yaş arasındaki bireyler olduğu gözlenmiştir. Bu yaş aralığında bireylerin çalışma düzenini şekillendirdikten sonra borç altına girme istekleri artmaktadır. Bu yaş grubunun faizli krediye başvurma tarihleri ise 2015 ve üstü tarihler arasında görülmektedir. Bu tarihlerde başvuru alan faizli krediler esnaflar için dalgalı giden ekonomik durumdan kurtulmak için çekilmiştir. Esnaflar, kredileri finansman aracı olarak görmektedir. Bunun haricindeki kesimler, krediyi hayat standartlarını yükseltmek için kullanmıştır. İddia ettikleri şey ise faiz oranları yükselmeden önce kredilerini çektiklerini söylemiş olmalarıdır.

Banka tercihlerinde bireylerin maaşlarını aldığı bankaların faizli kredi için kefil istememesinden dolayı ilk bu bankalara müracaat edilmiştir. Ziraat Bankası, Halkbank gibi devlet bankalarına güven duyulmaktadır. Böylelikle bu bankalar, tercih noktasında ikinci sırada yer almışlardır.

Bankaların faiz oranlarının düşük olması diğer bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer etmen ise konut projelerinin yanında konut kredisi vermek için hazır bekleyen bankaların bulunmasıdır. Bireyler konut için gerekli miktarı burada bulunan bankaların kredilerini kullanarak gidermektedirler. Bedelli askerlik için özel kredilerin çıkartılması tercihler arasındadır. Buna benzer kredilerin de sadece bankalarda bulunması dikkat çekici bir husustur. Diğer bir etmen ise istenilen meblağları sağlayacak alternatif bir kurumun yok olarak düşünülmesidir. Finans kurumları, katılım bankaları gibi alternatif kurumlar toplum tarafından çok bilinmemektedir. Bilinmemesinin getirdiği sonuç itibarıyla bireyler “mecburiyetten” bankalara yönelmişlerdir. Alternatif kurumları bilenler, bankalardan bir farkının olmadığını düşünmektedir. Bunun sebebi olarak öne sürdükleri gerekçe “kâr oranı” adı altında aslında faiz oranlarından daha yüksek bir oran istemeleridir. Bunun sonucunda alternatif kurumların İslami hassasiyetleri olan kesimi kendisine müşteri yapmak için “kâr oranı” ismini verdiği düşünülmektedir. Bunların tercih edilmemesindeki gerekçe ise bekleme süresinin olmasıdır. Bireyler alternatif kurumlarda kendilerine sıranın gelmesini bekledikleri için hayat standartlarını yükseltecek fırsatları kaçıracaklarını düşünmektedirler.

Bankalar kadar yüksek faiz oranlarının olmadığı “Esnaf Kefalet” ticari hayatın içinde olan kesimin uğrak noktası olmaktadır. “Esnaf Kefalet”, devletin düşük faiz oranları ile esnafa kredi verme yoludur. Bu programda değinilen noktalar arasında istenilen miktarın verilmemesi olmuştur. İstenilen miktar verilerek vaat edilen düşük faiz oranının artması göze çarpmaktadır. Bu durumun varlığı teoride herhangi bir değişikliğe mahal vermemiştir. Netice itibari ile bankalara nazaran düşük faiz oranını bulundurması devam etmektedir.

Kredi miktarları genel olarak yüz bin TL’yi geçmemektedir. Bu miktarın toplumun genelinin maaş seviyesinin lüks tüketim harcaması yapacak kadar yüksek olmadığını göstermektedir. Başka bir perspektiften bakacak olursak güncel ekonomik sistemde bir şeylere sahip olmanın yolu faizli krediler kullanmaktan geçmektedir. Üzerine “post cihazları” ile de kârlarımızdan komisyon almaktadır. Böylelikle her şekilde bankalara yolumuz çıkmaktadır. Elde edilen kazancın da buraya gitmesi sonucu, hayat standartlarını yükseltmek isteyen orta kesim yakın çevreden gereken miktarı bulamamaktadır.

Borç alma veya verme işlemi içerisinde bulunanlar bunu TL bazında yapmayarak sermayelerinin güncel değerini korumaya çalışmaktadır. Bu durum, borçlu olan birey açısından geri ödeyeceği miktarın artacağı anlamına gelmektedir. Alacaklı tarafın birey olması borçlu kesimi bu kişiye karşı “gebe” konumuna düşürmektedir. Borçlu kesimin borcunu ödeyememesi sonucu veya borcu verecek kesimin böyle bir miktarı elden çıkartmama isteği üzerine toplum ilişkilerinde çarpıklıklar meydana gelmektedir. Bu duruma getiren süreç “sosyal günah” olarak atfedilen ve ilk taş atanın bundan sonraki taş atmalardan sorumluğu olacağıdır. Toplumdaki bireylerin karşılıklı sorumluluklarını yerine getirmemesi sonucu oluşan “sosyal günah” ile beraber kredileri bireylerin dostu haline getirmiştir. Bu silsilenin devamı olarak “biriktirme kültürü” elinden alınmış ve sadece hayat standartlarını yükseltmek için çalışan birey vasfına dönüştürmüştür. Bireylerin elinde artık emek vermeden mal sahibi olmanın yolları açılmıştır. Bundan dolayı borç alma veya vermeye dair eylemleri gerçekleştirme istekleri de azalmaktadır. Azalan bu istek insanların yaşanmışlıklar veya alacaklı adayın sosyal durumu bilmesinden kaynaklanmaktadır. Yaşanmışlıklar, bireylerin karşılıklı ilişkileri sonucu meydana gelen olaylar silsilesi olarak tezahür ederken bizim konumuzda katılımcıların maddi ilişkilerde “boyun eğerek” borç talep etme olarak yansımaktadır. Böyle bir durumda da gelecek cevaba göre bireylerin hayallerini erteleyip ertelemeyeceği belirlenecektir. Birden fazla karar mercii oluşturmaktan kaçınmak isteyen bireyler, birçok bireye gitmektense bir kuruma başvurmayı düşünmektedir.

Bu süreç sonucunda istenilen miktara daha çabuk ulaşıyor olduğunuz kanısı hâkimdir. Bu perspektif haricinde katılımcılardan dokuzu kolay para teminin sadece banka olmadığını bilmektedir. Dokuz kişiden alternatif kurumlara başvuru yapan sayısı üç olarak yansımaktadır. Altı birey iki farklı kurumun aynı muhtevaya sahip olduğunu düşünerek hayallerini ertelememek adına bankalara yönelmiştir. Alternatif kurumların yukarıda da vurgulanan konut için bekleme süresinin fazla olması insanlara alternatif kurumlara başvurmada negatif bir etki yapmaktadır. Bir de bankalar gibi kazancın olma olasılığı olan her yerde bulunamama durumu ise toplum açısından alternatif kurumların bilinirliğini azaltmaktadır. Konut projelerin çevresinde olamayıp buralarda müşteriye temas kuramaması dezavantaj oluşturmaktadır.

Mülakatın sonunda faizli krediye bakışlarını söyleyen katılımcılardan, tekrardan faizli kredi kullanmayı on birey kabul etmiştir. Bunun gerekçelerinde insani ilişkilere maddiyatı gündeme getirmeyenler ilk sıradadır. Düşük faizli krediler, alacaklı tarafın faizli kurumlar olmasını sağlamaktadır. Faiz bu açıdan bakılınca paranın kira bedeli olmaktan ziyade toplumsal ilişkilerdeki çarpıklıklardan dolayı insanların birbiri ile maddi ilişki kurmaktan kaçınmanın bedeli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Maaşı orta kesimin biraz daha yukarısında veya genelde eve çift maaş giren aile mensupları yüksek faizli oranlara rağmen kullanmayı düşünmektedirler. Tekrardan çekme eyleminin diğer pozitif tarafı, tarafların karşılıklı planlama dâhilinde ödeme şartlarının değişebiliyor olmasıdır. Borçlu isterse ödeme sürecinde, daha fazla ödeyeceğini bildirmesi sonucu kredisini tekrardan yapılandırılabilir. Olağanüstü hallerde, sizin aleyhinize olacak şekilde tekrardan yapılandırılmaktadır.

Faizli krediyi tekrar çekmeyi düşünmeyenlerin sayısı on üç kişi olarak tespit edilmiştir. Gerekçe olarak özgürlüğü kısıtladığı düşünülmektedir. “Gebe” olmak ile eşdeğer olan bu tabir borçlu birey için kaçınılmaz bir hissiyat olarak tezahür etmektedir. Diğer bir gerekçe faiz oranlarının yüksek olmasıdır. Yüksek olan faiz oranları orta kesimin baş edemeyeceği bir oran olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim rasyonel birey hem maddi hem manevi olarak faizin, bireyin kazancının bereketini götürdüğünü fark etmiştir. Son gerekçe olan “İslami hassasiyetlerden” ötürü tekrardan faizli kredi çekmeyi düşünmeyen on birey bulunmaktadır. Bu gerekçeyi söyleyen katılımcı sayısı genel orana bakıldığında zaman azınlık statüsünde kalmıştır. Kendilerine izin verilen ticareti yaparken bunu helal dairesi içinde gerçekleştirmeyi düşünmektedirler.

SONUÇ

Araştırmamız, toplumun faizli kredilere dair görüşlerinin tespit edilmesi için yapılmıştır. Böylelikle araştırmamız bireylerin hem faizli krediler hakkındaki düşüncelerini hem de İslam İktisadının ilkelerini yerine getirmeye çalışan kurumların yaptığı çalışmaların toplumda ne derecede karşılığının olduğunu belirlemek için yapılmıştır.

Katılımcıların görüşlerini öğrenebilmek adına nitel araştırma yöntemlerinden mülakat tercih edilmiştir. Mülakat katılımcılara samimi bir ortam oluştururken aynı zamanda katılımcıların verdiği cevap ile birlikte ek soru sorma esnekliğini de sağlamaktadır.

Mülakatta elde edilen verilerde, bireylerin kredinin faizsiz olamayacağını düşünmektedirler. Bunun sonucunda kredi veren kurumlar olarak bankalar bilinmektedir. Alternatif kurumların bilinmesi azınlıktır. Bunun sebebi piyasadaki aktif rol oynama düşüklüğündendir. Alternatif kurumlar ihtilaflı konularla gündeme geldiği için piyasadaki aktif rol oranı düşük olmasına sebep olmaktadır. İhtilaflı konuların başında, alternatif kurumlarda olan “kâr oranı” “faiz” ile aynı muhtevaya sahip olduğu düşünülmektedir. Diğer perspektiften bakıldığında zaman bireyler faizi hayatlarında normalleştirmeye başladığı görülmektedir. Toplum nezdinde İslam’ın kırmızı çizgisi olan faiz hakkında iyimser yaklaşılmaya başlanmıştır.

Bireylere faizin sadece dini kurallardan dolayı yasak olmadığını ayrıca ekonomik, hukuki, sosyal olarak da topluma zarar verdiğinin anlatılması gerekmektedir. Bireyler, hayat standartlarının yükseltilmesi

istemektedir. Mevcut olan ekonomik sistemde “biriktirme kültürüne” yer yoktur. Böylelikle bireyler emek harcamadan mal sahibi olma yolunu tercih etmeye başlamıştır. Bu istek hayatlarındaki birçok ihtiyacın göz ardı edilip yerine savurganlığa teşvik etmektedir. Bu savurganlık kendini düğün, sünnet düğünü, taziye gibi konularda aşırı harcamaya sevk etmektedir. Faizi bulunduran her sistem haksız kazancın ve bireylerin birbirinin hakkını görmezden gelmeye adapte etmektedir.

Bu yapılan çalışmanın sadece bir öğrenci çalışması boyutunda kalmayıp daha geniş bir kitleye ve profesyonel kurumlara ihtiyacı vardır. Alternatif kurumların piyasadaki mevcudiyetinin devam edip etmemesi yönündeki kararın konunun uzmanlarınca ele alınıp ihtilaflı konuların çözüme kavuşturulması gerekir. Böylelikle İslam İktisadı sistemindeki belirsizlikler giderilmiş olur.

KAYNAKLAR

- Anjum, M.I.(2018).Rakip Ekonomik Sistemlerin Faiz Teorilere Yönelik İslamî Bir Eleştiri. Zenep Hafsa Orhan, Taha Eğri(Ed.), İslam İktisadı Perspektifinden Faiz(s.144-145). İstanbul: İktisat
- Bülbül, S.(2017). *Türk Bankacılık Sektöründe Müşteri Memnuniyetinin Katılım ve Mevduat Banklarına Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, yayınlanmış yüksek lisans tezi, Gebze Teknik Üniversitesi, Kocaeli
- Chapra, M. U.(2006).İslam Faizi Neden Yasaklamıştır?. Abdulkader Thomas(Ed.),*Ribâyı Anlamak: İslam İktisadında Faiz*(s.160-180). Zeynep Hafsa Orhan(Çev.). İstanbul: İktisat
- Creswell, J.W. *Araştırma Deseni-Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*, 189.
- Creswell, J.W *Araştırma Deseni-Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*, 191-192.
- Creswell, J. W.(2017). *Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri*. Hasan Özcan(Çev.).Ankara: Anı Yayıncılık, s.7.
- Creswell, J.W.(2017). *Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri*, 108.
- Creswell, J.W.(2017). *Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri*, 109.
- Creswell, J.W. (2017).*Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri*, 111.
- Creswell, J.W. (2017).*Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri*, 127.
- Creswell, J.W.(2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri-Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, Mesut Bütün - Selçuk Beşir Demir(Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi. s.47.
- Creswell, J.W.(2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri-Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, 77.
- Creswell, J.W. (2018) *Nitel Araştırma Yöntemleri-Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*; Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*.
- Çevik, İnsan Kaynağı Seçme Sürecinde Mülakat ve Mülakat Hataları. 58

- Erdem, E.(2018).Kur'an'da Ribâ(Faiz) Ayetlerinin Kademeli Nüzulü ve Üslûbu: İslam'ın Ticaret, İnfak ve Finans Sistemi Üzerinden Bir İnceleme. Zenep Hafsa Orhan, Taha Eğri(Ed.), *İslam İktisadı Perspektifinden Faiz(s.34)*. İstanbul: İktisat
- Gamal, M. A.(2006). Ribâ Yasağındaki İktisadi Hikmeti Anlamaya Dair Bir Çaba. Abdulkader Thomas(Ed.),*Ribâyı Anlamak: İslam İktisadında Faiz(s.188)*. Zeynep Hafsa Orhan(Çev.). İstanbul: İktisat
- Gamal, M. A.(2006). Ribâ Yasağındaki İktisadi Hikmeti Anlamaya Dair Bir Çaba. Abdulkader Thomas(Ed.),*Ribâyı Anlamak: İslam İktisadında Faiz(s.191)*. Zeynep Hafsa Orhan(Çev.).İstanbul: İktisat
- Günay, H.M.(2018).Faizsiz Finans Yöntemlerinden Murâbahanın Faizle İlişkisi. Zenep Hafsa Orhan, Taha Eğri(Ed.), *İslam İktisadı Perspektifinden Faiz(s.234-235)*. İstanbul: İktisat
- İnce, A. , Kılıçsal, S. , Erultunca, T. , Turan, A.H.(2018), *Kurumsal Din Eğitimi Almış Bireylerin Banka Kredisi Kullanma Eğilimleri (Sakarya İli Örneği)*, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. Sayı 3.Cilt 7.s.1790-1792.
- Khalil, E. H. ve Thomas, A.(2006). Ribâ Hakkında Mısır'daki Modern Tartışma. Abdulkader Thomas(Ed.),*Ribâyı Anlamak: İslam İktisadında Faiz(s.124)*. Zeynep Hafsa Orhan(Çev.). İstanbul: İktisat
- Kızıltepe, K. , Yardımcıoğlu, F.(2018).Diyanet Personelinin Faiz Hassasiyeti Üzerine Bir Araştırma. Zenep Hafsa Orhan, Taha Eğri(Ed.), *İslam İktisadı Perspektifinden Faiz(s.323-325)*. İstanbul: İktisat
- Neuman, W. L.(2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri*. Sedef Özge(Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi. s 323.
- Qureshi, M. A.(2018).İki Bağlam, İki Model, İki Ürün: Daha İyi Bir Dünya İçin Faizsiz Çözümler. Zenep Hafsa Orhan, Taha Eğri(Ed.), *İslam İktisadı Perspektifinden Faiz(s.152-154)*. İstanbul: İktisat
- Yıldırım, A. , Şimşek, H.(2016) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin. s.4.
- Yıldırım, A. , Şimşek, H.(2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin. s.133
- Yıldırım, A. , Şimşek, H.(2016) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin. s.133-134
- Yıldırım, A. , Şimşek, H.(2016) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin. s.135-136
- Yıldırım, A. , Şimşek, H.(2016) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin
- Zeki, M, Ilgar, S.*Nitel Bir Araştırma Deseni Olarak Gömülü Teori*.
- Zuhaylı, W.(2006). Ribânın Fikhî Manası. Abdulkader Thomas(Ed.),*Ribâyı Anlamak: İslam İktisadında Faiz(s.47)*. Zeynep Hafsa Orhan(Çev.). İstanbul: İktisat
- Zuhaylı, W.(2006). Ribânın Fikhî Manası. Abdulkader Thomas(Ed.),*Ribâyı Anlamak: İslam İktisadında Faiz(s.77-78)*. Zeynep Hafsa Orhan(Çev.). İstanbul: İktisat

EK

Mülakatlarda sorulan standart sorular aşağıda belirtilmiştir:

- 1)Ne zaman kredi çektiniz?
- 2)Kredi miktarı ne kadardı?
- 3)Hangi bankadan faizli kredi çektiniz? Faizli kredinin vadesi neydi? Bankaya geri ödeme miktarı neydi?
- 4)Kredi çekme nedeniniz neydi?
- 5)kredi çekmeden önce çevreden borç istediniz mi?(istediniz ise nasıl bir tepki ile karşılaştınız?) Ya da başka alternatifler düşündünüz mü?
- 6)Kredi çekmek için herhangi bir fikri dayanağınız var mıydı?(cevaz almak, vicdanen rahat olmak vs)
- 7) Kredi ödemede taahhüt olarak düşündüğünüz durum neydi?(iş durumu, ülke istikrarı vs)
- 8)Kredi tecrübenizin sonunda ne oldu ve faizli krediye dair görüşünüz şu an nedir?

Aşağıda mülakatta verilen cevaplara göre ek olarak sorulan sorular yer almaktadır:

- “Eminevim” gibi yeni nesil kurumların beğenmediğiniz durumu neydi?
- Alternatif kurumları araştırdığınızı söylediniz. Hangi kurumlardı onlar? Bunlar hakkında görüşünüz nedir?

Düşük faiz oranları ile başlayıp faizler yükseldiği zaman size bir etkisi oldu mu?

2018 yılında çekmişiniz krediyi, dönemin faiz oranları sizi nasıl etkiledi?

İLKE
ilim kültür eğitim vakfı

ikam
İSLAM İKTİSADI ARAŞTIRMA MERKEZİ

Adres: Aziz Mahmut Hüdai mah. Türbe Kapısı Sok. No: 13 Üsküdar/İSTANBUL - M | bilgi@ikam.org.tr | T +90 216 532 63 70